

ใบความรู้ที่ ๓ เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยรัตนโกสินทร์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ที่มาความสำคัญสร้างสรรค์เพลงไทย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ - ๔ เรื่อง วิวัฒนาการดนตรีไทยสมัยรัตนโกสินทร์
รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี-นาฏศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

สมัยรัตนโกสินทร์

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี และพระมหากษัตริย์องค์ต่อ ๆ มา เป็นลำดับจนถึงรัชกาลปัจจุบันแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับเป็นระยะเวลา ยาวนาน ๒๔๐ กว่าปีแล้ว

ดังนั้น เราจึงแบ่งช่วงระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ออกเป็น ๓ ระยะ (พิชิต ชัยเสรี, ๒๕๔๒) ได้แก่

๑) ยุคฟื้นฟู หมายถึง ช่วงแห่งการสืบทอดศิลปะวิทยาการด้านต่าง ๆ จากกรุงศรีอยุธยาและ กรุงธนบุรี การดนตรีจึงยังเป็นการรวบรวม แสวงหาและตั้งหลักให้มั่นเป็นสำคัญ แต่ก็เริ่มมีพัฒนาการขึ้น ซึ่งตรงกับช่วงรัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ รวมเป็นระยะเวลา ๖๙ ปี

๒) ยุครุ่งเรือง หมายถึง ช่วงที่มีการพัฒนาดนตรีจนเจริญรุ่งเรืองและแพร่หลายอย่าง กว้างขวาง กระทั่งถึงขั้นสูงสุดในทุกด้าน นับว่าเป็น “ยุคทองของดนตรีไทย” เทียบได้กับยุคคลาสสิกในดนตรี ตะวันตก ซึ่งตรงกับช่วงรัชกาลที่ ๔ - รัชกาลที่ ๖ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ รวมเป็นระยะเวลา ๗๔ ปี

๓) ยุคคลี่คลาย หมายถึง ช่วงแห่งการสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปะวิทยาการจากยุครุ่งเรือง รวมถึงการพยายามหนีรูปแบบความคลาสสิก ด้วยการปรับปรุงตามระเบียบวิธีของไทยเองและรับการสร้างสรรค์ ทางวัฒนธรรมจากตะวันตก จนเกิดเป็นดนตรีแนวใหม่ ซึ่งตรงกับช่วงรัชกาลที่ ๗ - จนถึงรัชกาลปัจจุบันเป็น ระยะเวลา ๑๐๐ ปีมาแล้ว

ภาพที่ ๑ รัชกาลที่ ๑
ที่มา : <http://www.thaigoodview.com>

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ (พ.ศ. ๒๓๒๕ - ๒๓๕๒) ได้ทรงฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมขึ้นโดยทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ให้สมบูรณ์และเรื่องดาหลัง ซึ่งเป็นวรรณคดีที่มีมาแต่สมัยอยุธยา วรรณคดีทั้งสองเรื่องนี้ใช้นำแสดงละครและแสดงโขน นับเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้บทเพลงต่าง ๆ ในอดีตฟื้นฟูขึ้นอีกครั้ง เนื่องจากละครไทยนั้นต้องอาศัยเพลงบรรเลงประกอบหลายประเภทนับเป็นจำนวนเพลงมากมาย ดนตรีไทยสมัยรัชกาลที่ ๑ จึงเป็นการฟื้นฟูหัตถ์ขึ้นใหม่

เครื่องดนตรีไทยได้มีการเพิ่ม.....เข้าไปในวงปี่พาทย์เครื่องห้าอีก ๑ ใบ จากเดิมที่ใช้เพียงใบเดียว เพิ่มอีก ๑ ใบ เป็น ๒ ใบ คือ มีทั้งเสียงต่ำและเสียงสูง ซึ่งสันนิษฐานว่า กลองทัดที่เพิ่มเข้าไปไม่ใช่ของใหม่แต่อย่างใด เป็นเครื่องดนตรีที่มีใช้อยู่แล้ว เพียงแต่ถ้าบรรเลงในที่โล่งแจ้งก็จะใช้กลองขนาดย่อมที่มีเสียงสูง (ตุม) เพื่อให้เสียงดังไปไกล แต่ถ้าบรรเลงในที่ร่มหรือภายในอาคารก็จะใช้กลองขนาดใหญ่ เสียงทุ้มต่ำ กำลังดี (ต้อม) ต่อมาในรัชกาลนี้ จึงได้ใช้กลองทัดทั้ง ๒ ใบ ให้เข้าคู่กันเป็นการทำให้เกิดความสมบูรณ์และไพเราะยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ภาพที่ ๒ วงปี่พาทย์เครื่องห้า (รัตนโกสินทร์ตอนต้น)

ที่มา : <http://www.patakorn.com/modules.php?name=News&file=article&sid=32>

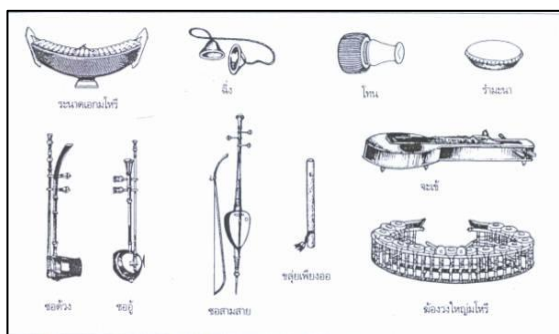
วงดนตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ ๑ ได้เพิ่มเครื่องดนตรีอีก ๒ ชนิด คือ ฆ้องวงเล็กและฆ้องวงใหญ่ เข้ามาประสมในวงมโหรีเครื่องหก รวมเป็น ๘ คน กลายเป็น “.....”

ภาพที่ ๕ กลองสองหน้า

ที่มา : <https://vi555.wordpress.com/เครื่องตี/เครื่องตีที่ทำด้วยหนัง/กลองสองหน้า/>

วงดนตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ ๒ วงมโหรีภายหลังใช้ “จะเข้” แทนกระจับปี่ และใช้ “ซ้องวง” แทนระนาดแก้ว รวมถึงมีการนำวงปี่พาทย์เครื่องห้าบรรเลงประกอบการขับเสภา เพื่อคั่นเวลาในคนขับได้พักเหนื่อย จึงมีพระราชดำริให้มีปี่พาทย์รับเสภา เป็นเหตุให้เรียกชื่อวงปี่พาทย์นี้ว่า “.....”

ภาพที่ ๖ วงมโหรีวงเล็ก

ที่มา : <https://som3737np.wordpress.com/วงมโหรีวงเล็ก/>

ภาพที่ ๗ วงปี่พาทย์เสภา

ที่มา : <https://som3737np.wordpress.com/วงปี่พาทย์เสภา/>

บทเพลงในสมัยรัชกาลที่ ๒ ทรงพระราชนิพนธ์เพลงไทยที่มีความไพเราะ เป็นที่รู้จักกันในการดนตรีไทยและนิยมบรรเลงกันต่อมาจนถึงปัจจุบัน คือ “.....”

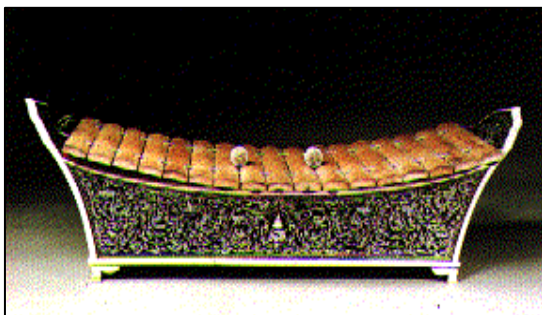
ภาพที่ ๘ รัชกาลที่ ๘

ที่มา : <http://www.thaigoodview.com>

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ (พ.ศ. ๒๓๖๗ - พ.ศ. ๒๓๙๔) เนื่องจากไม่ทรงโปรดการละครและดนตรี ทรงให้ยกเลิกงานดนตรีและละครหลวง แต่บรรดาเจ้านายที่มีวงดนตรีและคณะละครภายในวังไม่ทรงห้าม ดังนั้นการละครและดนตรีจึงไปเจริญรุ่งเรืองตามวังของเจ้านายและบรรดาเจ้านายเหล่านี้จึงมีส่วนสำคัญในการอุปถัมภ์ส่งเสริมให้การละครและดนตรีไทยเจริญรุ่งเรืองนับแต่นั้นสืบเรื่อยมาจนถึงเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕

การประดิษฐ์เครื่องดนตรีในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีการประดิษฐ์ “ระนาดทุ้ม” ขึ้นเพื่อให้เป็นคู่กับระนาดเอก และ “ฆ้องวงเล็ก” เพื่อให้คู่กับฆ้องวงใหญ่ในวงปี่พาทย์เดิม

สันนิษฐานว่า ในสมัยนี้เริ่มมีชาวต่างชาติ ไทยเราย่อมได้ยินดนตรีต่างชาติที่มีเสียงสูงเสียงต่ำหลายรูปแบบ จึงเป็นเหตุให้คิดสร้างระนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม เสียงจะได้ทุ้มต่ำและสร้างลูกฆ้องให้มีขนาดเล็กลงกว่าเดิม

ภาพที่ ๙ ระนาดทุ้ม

ที่มา :

<http://www.thaigoodview.com/node/50876>

ภาพที่ ๑๐ ฆ้องวงเล็ก

ที่มา : <https://som3737np.wordpress.com/>

วงมโหรีวงเล็ก/

วงดนตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อคิดทำระนาดทุ้มและฆ้องวงเล็กเพิ่มขึ้นในวงปี่พาทย์ จึงเพิ่มเครื่องดนตรี ๒ ชนิดนี้เข้าในวงมโหรีเครื่องแปด และใช้ “ฉิ่ง” แทนกรับพวงเพื่อให้เสียงจังหวะดังขึ้น และเพิ่ม “ฉาบ” เข้าในวง มีการเพิ่มเติมเครื่องดนตรีเข้าไปจนกระทั่งกลายเป็น ๑๒ คน จึงเรียกชื่อเพียงว่า “วงมโหรี” จากนั้นได้นำระนาดทุ้มและฆ้องวงเล็กมาประสมให้เข้าคู่กับระนาดเอกและฆ้องวงใหญ่ที่มีอยู่แต่เดิมในวงปี่พาทย์เครื่องห้า และยังนำปี่นอกเข้ามาประสมอีก ๑ เล่า ให้เข้าคู่กับปี่ใน จึงเรียกว่า “.....” ทำให้เกิดความสมบูรณ์ในขอบเขตเสียง แต่ยังคงใช้สำหรับการประโคมและบรรเลงประกอบการแสดงโขนละครได้เช่นเดิม

บทเพลงในสมัยรัชกาลที่ ๓ เป็นช่วงที่เริ่มนิยมแต่งขยายเพลงสองชั้นขึ้นเป็น “.....”
แม้แต่เพลงร้องประกอบเสภา ทั้งทางดนตรีและทางร้อง โดยมีพระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) หรือ
“ครูมีแขก” เป็นผู้บุกเบิกและริเริ่มนำเพลงในอัตราจังหวะสองชั้นมาแต่งขยายขึ้นเป็นสามชั้น

ภาพที่ ๑๑ รัชกาลที่ ๔
ที่มา : <http://www.thaigoodview.com>

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ (พ.ศ. ๒๓๙๔ - พ.ศ. ๒๔๑๑)

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงปกครองทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้าน แม้ด้าน
ดนตรีจึงถือเป็นยุคทองของดนตรีไทย ทั้งวิชาการ เครื่องดนตรีและ
วงดนตรี มีบรรดาครูอาจารย์ผู้มีฝีมือเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เนื่องด้วย
รัชกาลที่ ๔ พระราชทานอนุญาตให้ประชาชนเล่นดนตรีและ
ละครผู้หุญ (ละครใน) ได้ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๘ นับเป็นการให้สิทธิ
แก่ประชาชนในด้านการบันเทิงที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์
การเรียนขับร้องดนตรีจึงกระจายไปสู่ชนบทมากขึ้น ลูกหลานบ้าน
ใดมีฝีมือมีความสามารถในทางดนตรีก็มีโอกาสที่จะเข้าไปอยู่ในวง
ในพระอุโบสถ์ของพระราชวังหรือบ้านของขุนนางมากขึ้น

เครื่องดนตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ ๔ มีการสร้างเครื่องดนตรีขึ้นใหม่ให้มีเสียงดังกังวานมากขึ้น โดยทรง
ใช้หลักการกำเนิดเสียงจากเครื่องเขี่ยหวีเหล็ก (Music Box) มาดัดแปลงเป็น “..... หรือ
ระนาดเอกเหล็ก” และ “ระนาดทุ้มเหล็ก” แล้วนำไปผสมในวงดนตรีต่อไป

ระนาดเอกเหล็ก

ระนาดทุ้มเหล็ก

ภาพที่ ๑๒ ระนาดเอกเหล็กและระนาดทุ้มเหล็ก

ที่มา : <https://hs2kvo.blogspot.com>

วงดนตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ ๔ เมื่อมีผู้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรี คือ “ระนาดเอกเหล็กและระนาดทุ้ม
เหล็ก” ได้นำมาผสมในวงปี่พาทย์มีขนาดใหญ่ขึ้น จึงเรียกว่า “.....”

ภาพที่ ๑๓ วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

ที่มา : <http://thai3music.blogspot.com/p/3-1.html>

บทเพลงไทยในสมัยรัชกาลที่ ๔ เริ่มนิยมแต่งเพลงประเภททยอย และเพลงสามชั้นกันอย่างแพร่หลาย นับเป็นความก้าวหน้าใหม่ในวงการดนตรีไทย นอกจากนี้ครุมีแขกยังได้คิดแต่งเพลงเดี่ยวคือ “เพลงทยอยเดี่ยว” ขึ้นจากเพลงทยอยใน เพื่อใช้เป็นเพลงสำหรับเดี่ยวปีเพื่ออวดฝีมือเฉพาะตัว จึงเริ่มนิยมแต่งเพลงเดี่ยวกันเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

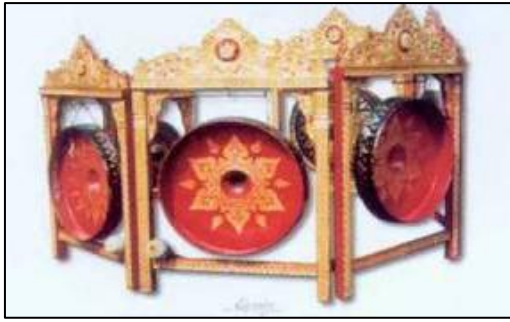
ภาพที่ ๑๔ รัชกาลที่ ๔

ที่มา : <http://www.thaigoodview.com>

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ (พ.ศ.๒๔๑๑ - พ.ศ.๒๔๕๓)

ทรงโปรดในวิทยาการแขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และนำมาใช้บริหารประเทศกระทั่งมีความเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว สำหรับด้านดนตรี ทรงโปรดบทละครและบทร้องเพลงไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเรื่อง “นิทราชาคริต” ทรงจึงตรัสให้จัดแสดงเป็นละครพูดสลับลำขึ้น

ด้านเครื่องดนตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีมีการประสมวงปี่พาทย์ขึ้น โดยการปรับปรุงเครื่องดนตรีชนิดใหม่เข้าประสมกัน คือ นำฆ้องหุ่ยหรือฆ้องชัย ๗ ใบ มาเทียบเสียงเรียงกัน ๗ เสียง แล้วทำที่แขวนเรียงรอบตัวผู้ตี เรียกว่า “.....” และทรงนำตะโพนไทย ๒ ลูก ถอดเท้าออก แล้วตั้งขึ้นตี เสียงทุ้มต่ำ เรียกว่า “กลองตะโพน” อีกอย่างหนึ่ง มีผู้คิดประดิษฐ์ขลุ่ยขนาดใหญ่ที่มีเสียงทุ้มต่ำเรียกว่า “ขลุ่ยอู้” ขึ้น

ที่มา : <https://sites.google.com/site/thaimusichistory>

ที่มา : <https://tminstrument.wordpress.com>

ภาพที่ ๑๗ ขลุ่ยอู้

ที่มา : <https://som3737np.wordpress.com/ขลุ่ยอู้/>

วงศ์ดนตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้เกิดวงปี่พาทย์มโหรีชนิดหนึ่งเรียกว่า “.....”
ใช้คู่กับละครแบบใหม่ และมีการประชันฝีมือนักดนตรี การประชันนี้เองได้สร้างวิวัฒนาการขึ้นมากมาย
ก่อให้เกิดการผสมวงขึ้น โดยการเอาเครื่องดนตรีต่าง ๆ มารวมเพิ่มขึ้นในวง

ภาพที่ ๑๙ วังปารยต์กิดำบรรพ์

ที่มา : <https://sites.google.com/a/samakkhi.ac.th/kheruxng-dntri-thiy-3-2/wng-pi>

บทเพลงในสมัยรัชกาลที่ ๕ ปรากฏเพลงทางกรอขึ้นเป็นครั้งแรก อาทิ เพลงเขมรไทรโยค และมีการนำเพลงหลาย ๆ เพลงที่มีความสอดคล้องทั้งด้านอัตราจังหวะ ทำนองและสำเนียงของเพลงมาเรียงติดต่อกัน เรียกว่า “ด๊ับเพลง”

ภาพที่ ๒๐ รัชกาลที่ ๖

ที่มา : <http://www.thaigoodview.com>

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๕๓ - พ.ศ. ๒๔๖๘)

เป็นรัชสมัยที่มีชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขาย รับราชการ และปฏิบัติธุรกิจมากมาย ข้าราชการ ศึกษาจากยุโรป เป็นอันมาก ศิลปะการแสดงต่าง ๆ จึงได้รับอิทธิพลจากตะวันตก และทรงเป็นศิลปินที่เชี่ยวชาญทั้งด้านดนตรี นาฏศิลป์ และวรรณศิลป์ เป็นรัชกาลที่ศิลปะวิทยาการเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในทุกด้าน เรียกได้ว่าเป็น “ยุคทองของดนตรีไทย”

เครื่องดนตรีในสมัยรัชกาลที่ ๖ นับเป็นช่วงที่ดนตรีไทย ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติ จึงมีการปรับปรุงดัดแปลง เครื่องดนตรีของต่างชาติบางชนิดให้มีลักษณะรูปร่าง คุณภาพเสียง และวิธีการบรรเลงตามหลักของดุริยางคศิลป์ไทย ซึ่งก็คือ “อังกะลุง” ได้รับแบบอย่างมาจากเครื่องดนตรีในเกาะชวา

(อินโดนีเซียในปัจจุบัน) และ “ซิม” ที่ได้ปรับปรุงจากเครื่องดนตรีจีนที่เรียกว่า “หยางฉิน (Yang Chin)”

ภาพที่ ๒๑ อังกะลุง

ที่มา : <https://sites.google.com/site/bikhwamrudntrithiy/prawati->

ภาพที่ ๒๒ ซิมผีเสื้อ

ที่มา : http://110.170.81.29/instrument_detail/1427266291611/th/word

วงดนตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อมีเครื่องดนตรีต่างชาติเข้ามาในประเทศมากขึ้น จึงได้นำเครื่องดนตรีต่างชาติเข้ามาผสมในวงเครื่องสายของไทย เกิดเป็น “วงเครื่องสายผสม” โดยเรียกชื่อตามแต่เครื่องดนตรีที่นำมาผสมด้วย เช่น วงเครื่องสายผสมเปียโน วงเครื่องสายผสมออร์แกน วงเครื่องสายผสมซิม เป็นต้น

ภาพที่ ๒๓ วงเครื่องสายผสม

ที่มา : <https://pck24-09.weebly.com/3623359136173650362736193637.html>

ด้านบทเพลงไทยในสมัยรัชกาลที่ ๖ นิยมบรรเลงเพลงประเภท “เพลงเถา” เป็นเพลงไทยที่มีรูปแบบการร้องหรือการบรรเลงติดต่อกันในเพลงเดียว โดยมีอัตราจังหวะลดหลั่นกันตามลำดับไม่น้อยกว่า ๓ ชั้น เป็นต้นว่า สามชั้น (ช้า) สองชั้น (ปานกลาง) และชั้นเดียว (เร็ว)

ภาพที่ ๒๔ รัชกาลที่ ๖

ที่มา : <https://www.thaipost.net>

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๖๘ - พ.ศ. ๒๔๗๗)

เป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างความเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศ รวมถึงสภาพบ้านเมืองเริ่มเข้าสู่สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในด้านเครื่องดนตรีและวงดนตรีไทยจึงไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม เนื่องด้วยพระองค์ทรงโปรดในดนตรีไทยเช่นเดียวกับรัชกาลก่อน ๆ พระราชกรณียกิจในด้านดนตรีไทยนั้นมีอยู่พอสมควร ทรงมีพระราชนิพนธ์เพลงไทยไว้ถึง ๓ เพลง คือ

เพลงราตรีประดับดาว เถา

เพลงเขมรลออองค์ เถา

เพลงโหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง สามชั้น

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ (พ.ศ. ๒๔๗๗ - พ.ศ. ๒๔๘๙)

ทรงครองราชย์ในระยะเวลาไม่นาน ประกอบกับวิกฤตทางการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นระยะที่ดนตรีไทยเข้าสู่ภาวะมีดมน รัฐบาลไม่ส่งเสริมดนตรีไทยแถมยังปลูกฝังวัฒนธรรมตะวันตกให้คนไทย ให้คนไทยหันไปเล่นดนตรีแบบตะวันตก ต่อมารัฐบาลยังได้ออกพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับการจัดระเบียบวัฒนธรรมทางศิลปกรรม เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ให้ครูและนักดนตรีไทยเข้าใจว่ารัฐบาล ห้ามเล่นหรือไม่ส่งเสริมดนตรีไทยแต่อย่างใดก็ตาม แม้รัฐจะมีได้ห้ามโดยเคร่งครัด คือ ยังอนุญาตให้บรรเลงในงานหรือพิธีบางอย่างได้ แต่ก็ห้ามนั่งบรรเลงกับพื้น ทั้งยังต้องขออนุญาตจากทางราชการ และต้องมีบัตรนักดนตรีที่ทางราชการออกให้

ภาพที่ ๒๕ รัชกาลที่ ๘

ที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/>

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

นักดนตรีไทยหลายคนต่างละทิ้งอาชีพดนตรีของตน แต่ยังมีนักดนตรีบางท่านที่ไม่ยอมทิ้งดนตรีไทย โดยเฉพาะ **ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง)** ท่านยังคงสั่งสอนศิษย์และสร้างสรรค์บทเพลงต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ บทเพลงสำคัญของท่านในยุคนี้ก็คือ **“เพลงแสนคำนึง เถา”** เป็นเพลงที่มีท่วงทำนองแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกกดดัน และอัดอั้นใจของท่านในช่วงเวลานั้นได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ ๒๖ ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง)
ที่มา : <https://sirindhornmusiclibrary.li.mahidol.ac.th>

บรรดาเพลงไทยที่มีอยู่เดิม ระยะนี้มีผู้นำทำนองเพลงไทยมาใส่เนื้อร้องให้เต็มเท่ากับทำนองเพลงหรือที่เรียกว่า **“เพลงไทยเนื้อเต็ม”** (อันเป็นต้นกำเนิดของ **“เพลงไทยสากล”**)

ภาพที่ ๒๗ รัชกาลที่ ๙
ที่มา : <https://www.pinterest.com>

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ (พ.ศ. ๒๔๘๙ - พ.ศ. ๒๕๕๙)

ทรงอุทิศพระองค์เพื่อบำเพ็ญพระราชกรณียกิจที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนและความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นของประเทศชาติเป็นสำคัญ ส่วนในด้านศิลปวัฒนธรรม ทรงมีพระอัจฉริยภาพในด้านศิลปะหลายแขนง โดยเฉพาะด้านดนตรีนั้นทรงโปรดเป็นพิเศษ ขณะทรงศึกษาอยู่ในต่างประเทศ ทรงโปรดเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่า ภายหลังเมื่อเสร็จครองราชย์ทรงได้พระราชนิพนธ์เพลงต่าง ๆ มากมาย และทรงก็มีความสนใจเกี่ยวกับดนตรีไทยทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี ทรงฝึกหัดเป่าปี่ในและทรงริเริ่มให้มีการบรรเลงเพลงไทยที่เรียบเรียงขึ้นจากเพลงไทยสากล โดยให้ครู

ท้าวประสิทธิ์ พาทย์โกศล นำทำนองเพลงพระราชนิพนธ์ “มหาจุฬาลงกรณ์” มาแต่งเป็นทำนองเพลงไทย ต่อมาได้ปรับปรุงเพลงใหม่ร้องชื่อ “โหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์” นับเป็นเพลงไทยเพลงแรกที่ประดิษฐ์ขึ้นจาก เพลงไทยสากล

ในขณะเดียวกันสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงโปรดดนตรีไทยมาก ทรงอุปถัมภ์และทำนุบำรุงดนตรีไทยตลอดมา ทรงพระราชทานถ้วยรางวัลแก่นักเรียนหรือวงดนตรีไทยที่ชนะเลิศในการประกวดต่าง ๆ ทรงเป็นประธานในการแสดงดนตรีไทย รวมถึงทรงร่วมบรรเลงดนตรีในโอกาสต่าง ๆ

ภาพที่ ๒๘ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ที่มา : <https://highlight.kapook.com/view/201288>

เครื่องดนตรีไทยไม่ปรากฏว่ามีผู้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีใหม่ ๆ ขึ้น แต่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะรูปร่างบางประการเพื่อให้เกิดความสวยงาม มีเสียงดังไพเราะขึ้นและสะดวกในการบรรเลงกว่าเดิม เช่น มีการปรับปรุงตัวซิมจากซิมผีเสื้อหรือซิมโป๊ยเขียนให้มีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมคางหมูคล้ายกระเป๋าดูเหมือนจะเรียกว่า “ซิมคางหมู หรือ ซิมกระเป๋” ยังมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะบางประการของขลุ่ยเพียงออ โดยให้มีข้อต่อระหว่างรูปากนกแก้วกับรูเป่า สามารถเลื่อนเข้าออกเพิ่มหรือลดระยะห่าง เพื่อให้ได้ระดับเสียงสูงหรือต่ำตามต้องการ จึงเรียกขลุ่ยลักษณะ

ภาพที่ ๒๙ ซิมคางหมู

ที่มา : <http://www.khimthaimusic.com/article01.html>

ด้านวงดนตรีไทยมีการนำวงดนตรีไทยและวงดนตรีสากลมาบรรเลงเพลงไทยแนวใหม่ร่วมกัน เรียกว่า “วงดนตรีร่วมสมัย” ซึ่งวงดนตรีร่วมสมัยรุ่นแรก ๆ ในวงการดนตรีไทย คือ “วงพองน้ำ”

ภาพที่ ๓๐ วงฟองน้ำ

ที่มา : <https://www.facebook.com/photo/?fbid=5200616476689933&set=a.139735066111458>

และมีการผสมวงดนตรีเฉพาะกาลที่เรียกว่า “วงมหาดุริยางค์” เป็นวงดนตรีไทยที่มีขนาดใหญ่ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีทั้ง ๔ ประเภท และมีลักษณะการผสมวงเช่นเดียวกับวงมโหรีแต่ได้เพิ่มเครื่องดนตรีขึ้นจำนวนหลายสิบชิ้น รวมทั้งวงดนตรีไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ชิ้น โดยมีผู้บรรเลงฉิ่งเพียงคนเดียวที่ทำหน้าที่กำกับจังหวะอยู่ด้านหน้าวงเหมือนวาทยกร (Conductor) ในวงดุริยางค์สากล (Orchestra)

ภาพที่ ๓๑ วงมหาดุริยางค์

ที่มา <https://krutongmusic.wordpress.com>

ภาพที่ ๓๒ รัชกาลที่ ๑๐

ที่มา : <https://www.truelookpanya.com>

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ปัจจุบัน)

ทรงเรียนและฝึกหัดเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่า
ทรงขับร้องเพลงลาวดวงเดือนได้ ซึ่งเป็นเพลงโปรดของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

สถานะของดนตรีไทยในปัจจุบัน ยังคงอยู่และสืบทอด
ต่อไป ๆ ด้วยพระบารมีของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรง
ส่งเสริมให้เยาวชนไทยสามารถเล่นดนตรีไทยและขับร้อง ทั้งใน
ระดับโรงเรียนประถม มัธยมจนถึงในระดับอุดมศึกษา ดนตรีไทย
ขยายตัวขึ้นเป็นอันมากในส่วนของการศึกษา จากโรงเรียน
นาฏศิลป์ไปสู่โรงเรียน

และสถาบันทุกแห่งทั่วราชอาณาจักร จนถึงนัดประชุมบรรเลงเพลงกันประจำปี อาทิ งานดนตรีไทยอุดมศึกษา
เวทีการประชันปีพาทย์ เป็นต้น ดนตรีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาติควรอนุรักษ์และ
ถ่ายทอดแก่ชนรุ่นใหม่ ให้คิดคำนึงถึงคุณค่าที่แท้จริง ซึ่งดนตรีไทยสามารถเป็นส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งใน
สังคมไทยได้

แหล่งอ้างอิง

สงบศึก ธรรมวิหาร. (๒๕๔๕). *ดุริยางค์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

อัศนีย์ เปลี ยนศรี. (๒๕๖๑). *พินิจดนตรีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชื่อ-นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....